

Ruch migracyjny w Małopolsce - migranci powrotni

Streszczenie

Małopolskie Obserwatorium
Rozwoju Regionalnego

Departament
Polityki Regionalnej

**Ruch migracyjny
w Małopolsce – migranci
powrotni
Streszczenie**

Kraków 2017

Autorzy opracowania:

pracownicy Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego
Anna Łobodzińska
Agnieszka Nowak
Katarzyna Antończak-Świder

Realizator wywiadów jakościowych:

ASM Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

Wydawca:

Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego
Departament Polityki Regionalnej
Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
ul. Wielicka 72B, 30-552 Kraków
tel. (+48) 12 29 90 900, fax (+48) 12 29 926

Opracowanie w wersji elektronicznej dostępne na stronie
www.obserwatorium.malopolska.pl

Egzemplarz bezpłatny

Przy publikowaniu danych z publikacji prosimy o podawanie źródła.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014–2020.

Cel badania

Celem badania *Ruch migracyjny w Małopolsce* było stworzenie diagnozy zjawiska migracji zarobkowych na terenie województwa, zarówno z perspektywy osób wyjeżdżających, jak i przyjeżdżających do pracy w regionie oraz migrantów powrotnych w latach 2004–2016. Raport *Ruch migracyjny w Małopolsce – migranci powrotni* koncentruje się na zagadnieniu **migracji powrotnych do województwa małopolskiego**. Podjęto w nim próbę charakterystyki powrotów do Małopolski pod kątem ich przyczyn, trwałości, a także związanych z nimi wyzwań i szans.

Metodologia badania

Badanie opierało się na **analizie danych zastanych, kwerendzie literatury przedmiotu oraz badaniu jakościowym** zrealizowanym wśród uczestników migracji zagranicznych i ekspertów. W ramach badania pozyskano i poddano analizie dane zastane z wielu źródeł, dotyczące różnych, często wąskich grup migrantów lub potencjalnych migrantów, odnoszące się do wybranych aspektów migracji, gromadzone do różnych celów i według różnych metodologii.

Etap badania jakościowego obejmował **indywidualne wywiady pogłębione (IDI) z 26 migrantami powrotnymi** oraz **wywiady eksperckie** z pracownikami agencji zatrudnienia, powiatowych urzędów pracy oraz uczelni (po 5 wywiadów w każdej grupie).

Dlaczego wrócili?

O powrotach Małopolan decydowały **motywy ekonomiczne, społeczne, rodzinne**, związane z **cyklem życia**, wynikające z **uwarunkowań w kraju pochodzenia**, a także wcześniejszych **planów i założeń dotyczących wyjazdu**.

-

Wśród motywów **społecznych** najczęściej wymieniano **tęsknotę** za rodziną, krajem oraz poczuciem „bycia u siebie”, jakie migrant był w stanie osiągnąć tylko w Polsce.
-

Motywy **rodzinne** wiązały się z podejmowaniem **wyborów** np. dotyczących miejsca, w którym migranci chcieli wychowywać swoje dzieci, a także ze **zdrowiem** – własnym bądź bliskich, którzy zostali w kraju.
-

Migranci wracali również ze względu na motywy **ekonomiczne**: kończące się kontrakty, osiągnięcie celów wyjazdu czy ambicje zawodowe.

Wracały także osoby, dla których **ramy czasowe emigracji** były z góry wyznaczone przez ich aktualną sytuację życiową (np. rozpoczęcie roku akademickiego w przypadku studentów). Powrotom sprzyjało przekonanie, że **sytuacja w kraju / regionie zmienia się na lepsze**.

Przygotowania do powrotu

Przygotowujący się do powrotu migranci korzystali w większości z wiedzy i doświadczenia członków rodziny i znajomych, którzy mieli za sobą doświadczenie powrotu oraz poszukiwali informacji w Internecie i na portalach społecznościowych.

Przygotowania do powrotu ograniczały się czasem do zabezpieczenia sobie **środków finansowych** na czas poszukiwania pracy w kraju, zgromadzenia pieniędzy „na start” w Polsce. Oszczędności dawały respondentom poczucie zabezpieczenia finansowego i stabilizacji, a także umożliwiały odłożenie w czasie **poszukiwania pracy** w Polsce.

Duża część respondentów w ogóle **nie przygotowywała się do powrotu**, nie widziała potrzeby ani celu takich przygotowań. Towarzyszyło im przekonanie, że wracają do siebie, do kraju, w którym nic im nie grozi i którego język znają.

Obawy migrantów powrotnych

Migranci powrotni **obawiali się** przede wszystkim tego, czy po przyjeździe do Polski uda im się **znaleźć pracę** i czy będzie to praca, która da im możliwość samorealizacji. Ich obawy dotyczyły także **sytuacji finansowej**, jaka czeka ich w kraju, przede wszystkim dużo niższych zarobków. Powrót wiązał się z koniecznością **ponownego odnalezienia się w polskiej rzeczywistości**, zmianą, co szczególnie trudne mogło być dla osób, które spędziły za granicą kilka lat. Życie i praca za granicą postrzegane były jako zupełnie inne, a przede wszystkim łatwiejsze niż w Polsce. Obawa o problemy adaptacyjne pojawiała się także w odniesieniu do dzieci powracających z zagranicy. Ponadto, powrót po kilkuletnim pobycie za granicą stawał się w pewnym sensie sytuacją analogiczną do tej, jaka ma miejsce w momencie emigracji – zostawia się swoje życie, „nowych” znajomych, a nierzadko również członków rodziny, którzy nie decydują się na powrót. Z drugiej strony duża część respondentów nie odczuwała żadnych obaw związanych z powrotem. Towarzyszyła im **radość z powrotu** „do siebie”, do rodziny.

Trwałość powrotów

Analizując kontekst trwałość decyzji powrotnych podejmowanych przez małopolskich migrantów należy zwrócić uwagę, że były one realizowane w ramach różnych strategii. Część z osób założyła, że **nie chce już wyjeżdżać z kraju**, a kolejna migracja byłaby dla nich ostatecznością. Znaczna grupa Małopolan uczestniczących w badaniu zadeklarowała jednak **gotowość do kolejnego, zarobkowego i czasowego wyjazdu**, jeśli tylko nadarzy się ku temu okazja. W grupie tych osób znaleźli się respondenci w różnym wieku. Wśród uczestników badania pojawiły się również osoby, które wracając do Polski już miały zaplanowany kolejny wyjazd. Eksperci dostrzegają, że część migrantów powrotnych, którym nie udało się odnaleźć w polskiej rzeczywistości, ponownie wyjeżdża. Tego typu „**podwójne powroty**” wiążą się z większą trwałością emigracji, większą skłonnością

do integracji w kraju imigracji i do przyjmowania strategii osiedleńczej¹ - przekształcają się w wyjazdy na stałe.

Graf 1. Trwałość powrotów Małopolan

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania jakościowego.

Migrant powrotny na małopolskim rynku pracy

Migrantów powrotnych cechują **wysokie aspiracje w zakresie wynagrodzeń**. Dążą oni również do poszukiwania pracy i podejmowania **zatrudnienia zgodnego z własnymi kwalifikacjami**, w swoim zawodzie.

Główne **problemy**, z jakimi spotkali się lub nadal spotykają migranci powrotni na rynku pracy to:

- ✓ poziom wynagrodzeń, także w odniesieniu do wykształcenia pracowników,
- ✓ kwestie formalne związane z zatrudnieniem – brak umów lub zatrudnianie na umowy cywilno-prawne, czy wręcz wymaganie od pracowników samozatrudnienia,
- ✓ ograniczona oferta rynku pracy, w szczególności dla osób starszych czy wykształconych w określonych kierunkach,
- ✓ posiadanie tylko doświadczenia zawodowego nabytego za granicą, co może stanowić barierę dla niektórych pracodawców.

Problemy, które wskazują migranci powrotni, obserwują także eksperci z powiatowych urzędów pracy. O ile ich zdaniem nabyte lub podniesione za granicą **kompetencje językowe** ułatwiają migrantom powrotnym poszukiwanie zatrudnienia, o tyle ich **wyższe oczekiwania finansowe** mogą już być barierą. Ponadto, zdaniem ekspertów, migranci powrotni zaczynają na krajowym rynku pracy niejako „**od zera**”, a są często starsi niż osoby w tej samej sytuacji zawodowej, ale nieposiadające w życiorysie epizodu emigracyjnego.

¹ A. White, *Double Return Migration: Failed Returns to Poland Leading to Settlement Abroad and New Transnational Strategies*, *International Migration*, vol. 52 (6), s. 72-84, 2013.

Przedsiębiorczy migrant powrotny

Kilkoro respondentów wróciło do kraju z już gotowym pomysłem na własną firmę. Eksperci zauważają, że migranci powrotni dosyć często decydują się na otwieranie działalności gospodarczej. Jedną z przyczyn jest właśnie niezadowolenie z warunków finansowych w Polsce. Założenie własnej działalności to **szansa na pracę w zawodzie** i na **wyższe zarobki**, ale również strategia **zadbania o swoją sytuację na rynku pracy**. Nabyte za granicą kwalifikacje i kompetencje, a także zasoby finansowe wzmacniają postawy przedsiębiorcze migrantów powrotnych i ułatwiają im rozpoczęcie pracy na własny rachunek.

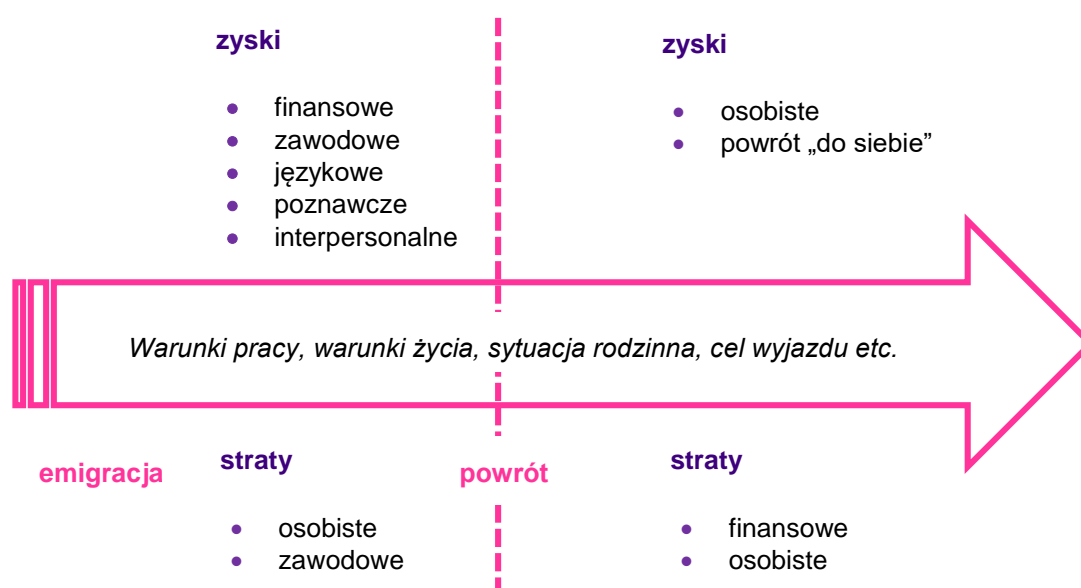
Bezrobotny migrant powrotny

W połowie 2016 roku w rejestrach małopolskich PUP figurowało **około 4,4 tys. osób** posiadających status bezrobotnego z epizodem pracy za granicą. Byli to przede wszystkim ludzie **młodzi** – ponad 40% pomiędzy 25 a 34 rokiem życia, którzy **za granicą przebywali krócej niż rok** i podejmowali się głównie **prac prostych**.

Bilans zysków i strat emigracji i powrotów

Niekwestionowaną korzyść z pobytu na emigracji stanowiła dla respondentów **poprawa ich sytuacji finansowej**. Większość migrantów powrotnych wskazała, że w trakcie wyjazdu za granicę ich **kompetencje językowe** uległy poprawie. Emigracja sprzyjała również nabywaniu **kompetencji zawodowych**, w tym zarówno konkretnych uprawnień, jak i doświadczenia czy innego podejścia do pracy.

Graf 2. Bilans zysków i strat emigracji i powrotów

Źródło: opracowanie własne.

Dla większości migrantów **decyzja o powrocie wiązała się z uzyskaniem korzyści w sferze osobistej** – powrót do rodziny, znajomych, do kraju / miejsca, w którym migrant czuł, że jest „u siebie”. Z drugiej strony **osobistym kosztem powrotu** pozostawała rozłąka z rodziną czy nowymi znajomymi, którzy pozostali w kraju emigracji. Istotnym kosztem powrotu okazywało się nierzadko **pogorszenie sytuacji finansowej** migranta.

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Polityki Regionalnej
ul. Wielicka 72B, 30-552 Kraków

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Społecznego
w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

www.obserwatorium.malopolska.pl